

λειά να μαθαίνουν τη γεωργία τὰ παιδιά. Κανόνικα χιλιάδες, μηχανή να σπέρνει τίποτα. Ταύτομομπιλία ήθηλα να κουβαλάνε στὰρι ἀπ' τάλωνια ἀντί ὀβίδες καὶ σφαίρες».

Καὶ βέβαια τοῦ ἀπάντησα πὼς ἔσα βλέπει θὰ φέρουν κείνο πὸ ἐπιθυμᾷ, ἔμω βλέπω, τὰ πρῶτα ναὺξάνουν, ἐνῶ γιὰ τὰλλα δὲ γίνεται σκέψη... Καὶ ὁ κίντυνος δὲν ἔλειψε· ζάρωσε μόνο· θὰ ξαναφανεὶ πάλι· καὶ θὰ δουλέψει πάλι σιγὰ μὰ σίγουρα !...

Πὼς καὶ ποιοὶ θὰ τὰ κάμουν δὲν ξέρω· ξέρω μόνο πὼς πρέπει νὰ δοθοῦν χωράφια καὶ χρήματα στοὺς γεωργούς καὶ νὰ τοὺς κάνουν ἰδιοκτήτες γιὰ νὰ μὴν εἶναι τὰ Μακεδονικὰ χῶματα ὑπὸ τὸ στέμμα τοῦ Βασιλιά μας ἀλλὰ νὰ τὰχουν Τούρκοι καὶ Βουλγάροι.

Δὲν ξέρω τότε γιατί εἶτανε κ' εἶναι ἡ Μακεδονία δική μας.....

Σαλονίκη 6. X. 13

K. ΜΕΓΑΡΗΣ

ΔΟΥΛΕΥΤΡΕΣ ΚΑΙ ΚΥΡΑΔΕΣ

Κάτι χρονικόγια προχτές στὶς ἐφημερίδες, κάτι χρονογραφήματα χτὲς σημάνανε τὸ μεγάλο καὶ τρομερὸ κίντυνο γιὰ τίς κυράδες. Οἱ Ρωμισποδλες ἐργάτισσες φτειάσανε σύλλογο. Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἀργήσανε λιγάκι, μὰ δὲν πειράζει· καὶ τόσο. Φτάνει ποῦγινε κι ἄς ἔγινε κι ἀργά, κι ἄς ἔγινε μάλιστα ἔπως κι ἂν ἔγινε. Γιατί λένε τὰ φύλλα πὼς ὁ Σύλλογός τους εἶναι Σύλλογος Ἐλληλοβοήθειας. Ὁμῶς ἔμεις ἐδῶ χαιρετάμε τὴν ἀρχὴ καὶ τίποτ' ἄλλο. Τὰλλα θάρθουνε μόνο τους μὲ τὸν καιρὸ, γιατί φυσικὸ εἶναι νάρθουνε.

Μὰ κ' ἡ ἀρχὴ αὐτὴ μὰς δίνει τὴν ἀφορμὴ νὰ χτυπήσουμε ἀπὸ τὴ χαρὰ μας τὰ χέρια ἔλοι μεῖς, καὶ μόνο μεῖς, ἔσαι νιώθουμε τὸν πόνο τῆς σκλαβιάς κατὰβῆθα, μόνο μεῖς πὸ δὲ γυρίζουμε τὸ μάτι στὴ μοδιστρούλα καὶ στὴ δούλα παρὰ γιὰ νὰ τὸ κατεβάσουμε σὲ λίγο δακρυσμένο.

Ἐημέρωσε τέλος. Τὸ μεσημέρι δὲ θάργῃσει. Τὰ κορίτσια ξυπνήσανε. Σὲ λίγο θὰν τοὺς περάσει τὸ μαχμουρλίκι. Μὰ καὶ στὸ πρῶτο τέντωμα τῶν χειρῶν πὸ μὲ τὸ ξύπνημά τους κάμανε, δῶσανε καὶ τὸν πρῶτο μπάτσο στὶς κυράδες χωρὶς νὰ θέλουνε.

Μοναχὲς τους ξυπνήσανε, μοναχὲς τους φτειάσανε τὸ Σύλλογο. Αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος μπάτσος. Οἱ κυράδες οἱ μεγαλόσχημες, οἱ κυράδες πὸ φροντίσανε ὡς τὰ τώρα γιὰ τόσα πράγματα, οἱ κυράδες πὸ τρέξανε στὶς φυλακὲς, στὰ νοσοκομεία, στὸν πόλεμο, πὸ φτειάσανε τόσους καὶ τόσους συλλόγους,

γιὰ τὴν ρεκλαμίτσα τους πάντα — ἐξὸν ἀπὸ δυὸ ἢ τρεῖς τὸ πολὺ — οἱ κυράδες αὐτὲς ποτὲ δὲ συλλογιστήκανε γιὰ τὴν Ἑλληνίδα δουλεύτσα, παρὰ μόνο ὄσες φορές θέλανε νὰ τὴν ἐκμεταλλευτοῦνε. Μὴ σὰς φαίνεται παράξενο οὔτε ὑπερβολικὸ αὐτὸ πὸ σὰς λέω. Νὰ τὸ Ἐργαστήριον τῶν Ἀπόρων Γυναικῶν καὶ νὰ ὁ Σύλλογος γιὰ τὰ χειροτεχνήματα, ποῦχε φτειάσει ἡ Αἰδὴν Ἐκτερωτων. Τί νομίζετε πὼς γίνεται κεῖ μέσα ; Τίποτ' ἄλλο ἀπὸ ἐκμετάλλεψη. Οἱ κυράδες γίνονται μὰ χαρὰ προεδρίνες καὶ γραμματικίνες καὶ συμβουλίνες, κάνουνε τὴν ρεκλάμα τους, καὶ τὰ κορίτσια κ' οἱ γυναῖκες πὸ δουλεύουνε πλερώνονται ἔπως κι ἔξω καὶ λιγώτερο. Τὸ μόνο, ποῦχουνε ταχτικὴ δουλειά. Μὰ μὰ ταντέλλα πὸ στοιχίζει τὰ μάτια καὶ τὰ πλεμόνια τοῦ κοριτσιοῦ πὸ τὴ φτειάνει, ταντέλλα πὸ πουλιέται 150—200 δραχμὲς, δὲ στοιχίζει στὸ Σύλλογο πιότερο ἀπὸ 20 δραχμὲς ἐργατικὰ.

Μὰ μήπως γυρίσανε ποτὲς τους οἱ φιλόανθρωποι αὐτὲς κυρίες νὰ ἰδοῦνε τί γίνεται στὰ ἐργαστᾶσια, πὼς ζοῦνε κεῖ μέσα τὰ κορίτσια καὶ πὼς χτικιάζουνε :

Μήπως ρωτήσανε ποτὲς νὰ μάθουνε πὼς ξεψυχοῦνε ἀπάνω στὸ φρέμα τους τὰ δυστυχισμένα γιὰ νὰ τοὺς φτειάσουνε τίς διάφορες μέδες καὶ γιὰ νὰ τοὺς καρφώσουνε μὲ χάρη τίς γαρνιτούρες τους ; Μαγκούρες γίνονται ἀπ' τὸ σκύψιμο κάτου ἀπ' τὴ λάμπα, σ' ἓνα δωμάτιο πὸ δὲ ζοῦνε πάνου ἀπὸ πέντε, κλεισμένα εἴκοσι καὶ τριάντα κορίτσια.

Πόσο πλερώνονται ; μὴ ρωτᾶτε. Εἶναι φραχτό. Ἡ κερά μοδίστρα τίς ἐκμεταλλεύεται αἰσχαρά.

Ποτὲς λοιπὸν δὲ ρωτήσανε γι' αὐτὰ τὰ πράγματα οἱ κυρίες. Μὰ μήπως εἶναι ψέμμα πὼς τὰ μισοῦνε κι ἔλα καὶ τὰ τρώνε τὰ φτωχὰ κορίτσια αὐτὲς οἱ κυράδες. Νὰ γιὰ παραδειγμα οἱ δούλες τους. Ρωτᾶτε πὼς πλερώνονται καὶ πὼς ζοῦνε καὶ θὰ φρίζετε. Πάνω ἀπὸ μὲ δραχμὴ τὴν ἡμέρα δὲν πλερώνεται καμμιά σὲ κανένα σπίτι. Κι ἔμω αὐτὲς εἶναι πὸ τίς βγάνουνε τίς κυρίες ἀσπροπρόσωπες. Αὐτὲς εἶναι πὸ τίς πλένουνε, αὐτὲς εἶναι πὸ τοὺς σφουγκαρίζουνε καὶ τοὺς σιδερώνουνε, αὐτὲς εἶναι πὸ ξεσκονίζουνε τὰ σπίτια καὶ τοὺς μαγειρεύουνε, αὐτὲς εἶναι πὸ τοὺς περιποιοῦνται καὶ τοὺς ἀνασταίνουν τὰ παιδιά.

Γιατί οἱ κυρίες ἔχουνε βλέψεις ἀβρὸ χέρι, ἀβρότερο κατὰ τὴν ἰδέα τους ἀπ' ὅτι εἶτανε τῆς δούλας τους πρὶ νὰ γίνεῖ δούλα, τομάρι σερβό, μπορεῖ καὶ κόκκαλα φιλιτυσιένια. (Μὲ τὴ μούρλια τοῦ κόσμου δὲν τὰ βγάνεις πέρα).

Γιατί οἱ κυρίες κοιμοῦνται ὡς τίς δέκα καὶ ξυπνοῦν γιὰ νὰ πάρουνε μπάλα τοὺς δρόμους καὶ τὰ

ἐμπορικά και τὰ μοδιστράδικα και τὰ καπελλάδικα. (Τώρα τελευταία και τὰ κρασάδικα).

Γιατί οἱ κυρίες δὲ νιώθουνε σκράπ ἀπὸ νοικοκυροσύνη, μὰ οὔτε και τὸ καταδέχονται νὰ νιώσουνε. (Ποῦ νὰ σηκώνονται βλέψεις ἀπ' τὸ πιάνο και ποῦ ν' ἀφήνουνε τὸ βάζιμο τῶν νυχιῶνε τους για νὰ δοκιμάζουνε τὸ φαί τους).

Εἶναι λοιπὸν ἢ δὲν εἶναι ψυχὴ τοῦ σπιτιοῦ ἢ δούλα ;

Εἶναι.

Γι' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ τὴν ἀγαποῦνε και νὰ τὴν πλερώνουνε καθὼς τῆς ἀξίζει.

Τίποτα ὅμως ἀπ' αὐτά. Δὲν τὴν πλερώνουνε, δὲν τὴν ἀγαποῦνε.

Μάλιστα τὴ μισοῦνε, τὴ μαλλιοτραβοῦνε, τὴ θεωροῦνε σὺν ὄχτρῳ μέσ' στὸ σπίτι τους χωρὶς νὰ νιώθουνε πὼς αὐτὲς εἶναι τοῦ σπιτιοῦ τους ὁ φίλος ὁ μοναδικὸς και πὼς ἂ δὲν εἶναι, πρέπει με κάθε τρόπο νὰ τὴν κάνουνε νὰ γίνεῖ. Αὐτὸ εἶναι τὸ συμφέρο τους.

Τὴ δουλεύτρα ποῦ δουλεύει στὴν Ἑλλάδα ὅλοι τὴν ἐκμεταλλεύονται.

Γι' αὐτὸ και μεῖς χαιρετάμε τὸ ζῦπνημα τῆς γυναίκας στὸν τόπο μας, τὸ πρῶτο ζῦπνημα. Χαιρετάμε τὴν ἀνατολὴ ποῦ μὰς μὴνᾶ τὴ γρήγορη δύση τῆς σκλαβιάς για τὴ γυναίκα μας.

Σὲ λίγο ἢ μοδιστρούλα δὲ θὰ ζεῖ για νὰ ντύνῃ μονάχα τὴς κυράδες.

Σὲ λίγο ἢ δουλεύτρα δὲ θὰ μπαίνει στὰ ἐργοστάσια για νὰ βγεῖ ἀπὸ κει μέσα χτικιάρια.

Σὲ λίγο ἢ δούλα δὲ θὰ κρατεῖ ἀλάκαιρο σπίτι στὴ ράχη τῆς για νὰ τὴν πετάξουν ἔπειτα με κλωτσιὰς ἀπ' τὴν πόρτα, ἀφοῦ πρωτίτερα τὴ γλεντήσῃ τὸ μουλόπουλο τῆς κυρίας.

Ἀθήνα 26.10.13

Γ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΛΑΚΗΣ

ΑΓΩΝΑΣ

Τὸν προπερασμένον μῆνα κατέβηκε ὁ ποιητὴς Ἀργύριος Ἐφταλιώτης στὴν πατρίδα του, τὴ Μυτιλήνη, και κει, σὲ μιὰ πνευματικὴ γιορτὴ ποῦ γινεῖ για χάριν του στὴ «Λέσχη τῶν Φιλελευθέρων», εἶπε λίγα λόγια γιομάτα οὐσία. Ἡ ἀφημερίδα «Λέσχος» τῆς Μυτιλήνης τὰ δημοσίεψε στὸ φύλλο τῆς 151 (18 Σεπτεμβρίου 1913) κι ἀπὸ τὴ «Λέσχη» παίρνουμε και μεῖς και ξανατυπώνουμε δῶ μερικὰ :

Ἀγώνας, εἶπα, κύριοι, ἐπειδὴ ὁ Ἀγώνας μας τώρα ἴσα ἴσα ἀρχίζει. Ἀγώνας με σκεδὸν τόσοὺς γερούς ἐχτροὺς και καλοθελητάδες, ὅσους εἴχαμε

ἀμφίβολους φίλους και κακοθελητάδες, ὅταν εἴμαστε μικροὶ και ταπεινοὶ και προσμένουμε νὰ ζήσουμε ἀπὸ ἓνα φίλουλο ποῦ μὰς ἔφριχναν κάπου κάπου.

Κάθε δρόμος και κάθε πορεία τοῦ ἔθνους μας τώρα κι ὀμπρὸς θὰ βρισκῇ κι ἀπὸ ἓνα ἐμπόδιο. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀγώνας τῆς ζωῆς, αὐτὴ εἶναι ἡ ζωὴ. Ὅσο μεγαλώνεις κι ὅσο δυνατώτερος γίνεσαι, τόσο φοβερώτερος ἐχτροὺς θὰ βρισκῇς. Παύεις τὴν ἀντίστασιν και τὸν ἀγώνα, παύει κ' ἡ μεγαλωσύνη κ' ἡ δύναμη.

Και θὰ εἶναι τόσο μεγαλύτερος ὁ ἀγώνας μας, ὅσο δὲ θὰ γίνεταί μόνο με τὴ λόγχη και τὴν ἔριδα, παρὰ με ὄπλα πὺ πολὺ φιλοκάμωτα και δύσκολα, με ἐρισμένο, πλασμένο, και βαθιὰ θεμελιωμένο Ἑθνικὸ χαρακτήρα.

Τὰ συστατικὰ ἐνὸς τέτοιου ἀδαμάντινου χαρακτήρα πὼς τὰ ἔχει ἡ φυλὴ τῶδειξε με χίλιους τρόπους, ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Κόδρου ἴσα με τὸν Κωσταντῖνο τὸν ἐλευθερωτὴ. Τὸ ὀλικὸ τὸ εἶχε πάντα κ' εἶναι ἀδύνατο νὰ τὸ χάσῃ. Ἔτσι θέλησε ἡ Πρόνοια νὰ μὰς χαρίσῃ κλίμα, γεωγραφικὴ θέσιν κι ἄλλα στοιχεῖα ποῦ δὲν μπορούσανε νὰ γεννήσουνε διαφορετικὴ φυλὴ. Ὅμως τὰ θεῖα αὐτὰ χαρίσματα ποῦ μὰς δόξαν και μὰς γλύτισαν ἀπὸ τόσοὺς κινδύνους, εἶναι ἴσα ἴσα και χαρίσματα ἐπικίνδυνα ὅταν δὲ δουλευτοῦν και δὲ χρησιμοποιηθοῦνε σύμφωνα με τὴν ἀπαιτήσιν τῶν καιρῶν. Οἱ καιροὶ σήμερα ἀπαιτοῦνε φωτισμένη ἐνέργεια ἔχῃ μόνο πολεμικὴ, μὰ και πολιτικὴ, ἐμπορικὴ, βιομηχανικὴ, ἐπιστημονικὴ, ἔπειτα καλλιτεχνικὴ, φιλολογικὴ. Τέτοια φωτισμένη ἐνέργεια ἔδειξαν ἄλλες φυλές, καμωμένες, ἄς ποῦμε, ἀπὸ κοινὸ ὀλικό. Πόσο λαμπρότερη και γονιμώτερη μπορεί νὰ καταντήσῃ ὅταν βγῇ ἀπὸ φυλές, ποῦ ἡ οὐσία τους εἶναι λευκὸ και γερὸ **μάρμαρο** !

Ἐδῶ εἶναι τὸ ζήτημα, Κύριοι νὰ μορφωθῇ τὸ **μάρμαρο**, νὰ πελεκηθῇ και νὰ καταντήσῃ ἄλλη Ἀθηναῖα θεόλαμπρη και μεγαλοδύναμη. Και ἔχῃ μόνο νὰ κρατᾶ τὴ λόγχη ποῦ θὰ τὴν κάμῃ, καθὼς εἶπε κ' ὁ Βασιλεὺς μας, σεβαστὴ στοὺς φίλους και φοβερὴ στοὺς ἐχτροὺς, παρὰ νὰ ἔχῃ και τὰ μεγάλα τὰ πολιτιστικὰ στοιχεῖα ποῦ ὅπως ἄλλοτε τὴν ἐκχαμαν πύργο ἀσάλεφτο και συνάμα ὀδηγὸ και σωτήρα μέσα στὸν κόσμον, ἔτσι και τώρα και στὰ μέλλοντά μας νὰ τὴν καταντήσουνε κέντρο τοῦ **Νέου, τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ**, τοῦ πολιτισμοῦ ποῦ θὰ πορροφήσῃ πάλι ὅσα βάρβαρα στοιχεῖα τὸν τριγυρίζουν, — ἀληθινὴ εὐεργέτρια τῆς ἀνατολῆς, και πηγὴ τῆς εὐδαιμονίας τῆς.

Ὅλα αὐτά, ποῦ φαίνονται τόσο εὐκόλα και τόσο ἀπλά, μόνο με μεγάλους και τρανοὺς ἀγῶνες θὰ γίνουν. Μόνο με τὸν καλὰ μορφωμένο τὸν ἔθνικὸ